

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Габбасової Сабіни на тему «Прогнозне оцінювання техногенного навантаження на Каспійське море у результаті зміни інфраструктури морської акваторії», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Каспійське море є внутрішньою замкненою водоймою, розташованою на значному материковому просторі на межі Європи та Азії, оточена п'ятьма прибережними державами – Республіка Азербайджан, Ісламська республіка Іран, Туркменістан, Республіка Казахстан і Росія. Головною відмінністю Каспію є його мінливість гідрометеорологічних та гідродинамічних режимів, на які впливають як природні, так і антропогенні фактори. Особливість його екосистеми, її унікальність вимагають жорстких вимог щодо стратегії розвитку економіки прикаспійських держав. Освоєння вуглеводневого багатства формує благополуччя територій. Особливо актуальною є задача дослідження динаміки руху забруднюючих речовин, прогнозування екологічних ризиків від зовнішньої ситуації нафтогазовидобувних комплексів. Зростає ймовірність екологічних проблем у Каспійському регіоні, пов'язаних зі зміною інфраструктури промисловості. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває вивчення процесів як природних, так і тих, що обумовлені господарською діяльністю зі зміною інфраструктури промисловості, що впливають на екологічну стабільність Каспію та сталий розвиток Каспійського регіону. У зв'язку із вищезазначеним, тема дисертаційної роботи Габбасової Сабіни є актуальною, має важливе наукове та практичне значення, оскільки спрямована на вирішення актуального науково-практичного питання підвищення екологічної безпеки Каспійського регіону.

2. Зв'язок роботи з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота спрямована на вирішення екологічних проблем Каспійського регіону. Робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри екології та природоохоронних технологій Сумського державного університету за темами «Зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище підприємств хімічної, машинобудівної промисловості та теплоенергетики (номер держреєстрації 0116U006606) та «Розробка шляхів поліпшення екологічної ситуації міст і промислових зон» (номер держреєстрації 0111U006335), згідно з науково-технічною програмою Міністерства освіти і науки України, у яких автор брав участь як виконавець.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, рекомендації, що сформульовані дисертантом у роботі, базуються на значному обсязі теоретичних і експериментальних досліджень, для чого були використані відповідні вітчизняні та закордонні літературні джерела. Положення та висновки роботи є логічно обґрунтованими і підтверджуються результатами проведеного моніторингу Каспійського моря, в тому числі з використанням дистанційного зондування через сканери супутників. Достовірність отриманих даних є достатньою, оскільки в ході роботи над дисертацією автор використовував сучасні програмні засоби, методики проведення досліджень та оброблення результатів.

4. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у наступному: вперше був проведений комплексний аналіз екологічних проблем, характерних для Каспійського моря; автором вперше з урахуванням екологічного стану регіону було проведено екологічний моніторинг Каспійського моря; вперше на основі біохімічних відходів розроблені технологічні заходи щодо захисту від нафтових забруднень; вперше були розроблені заходи щодо запобігання загроз екологічній безпеці в Каспійському регіоні; автором вперше запропоновано удосконалення нормативної

бази, яка регламентує екологічну безпеку Каспійського регіону; удосконалена система попередження екологічних ризиків.

5. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях, персональний внесок здобувача. За матеріалами дисертації опубліковано 5 наукових статей, із них 4 статті в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б», 1 стаття у закордонному науковому виданні, що індексується наукометричною базою Scopus. Крім того, за темою дисертаційної роботи автор має 1 патент на корисну модель України. Опубліковані роботи цілком віддзеркалюють зміст дисертації та відповідають її висновкам. Структура всіх статей, опублікованих за темою дисертації, містить вступ, аналіз останніх публікацій за темою дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів і висновки за даного дослідження. Таким чином, сукупність усіх публікацій дисертаційної роботи відповідає вимогам Наказу МОН «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 р. №1220.

6. Апробація одержаних результатів. Результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на 9 наукових всеукраїнських та міжнародних конференціях різних рівнів.

7. Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення отриманих результатів полягає у наступному: автором запропоновано комплекс заходів для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку Каспійського регіону; запропонована технологія утилізації нафтових забруднень із використанням гібридного біохімічного препарату; реалізовані рекомендації щодо розробки нормативних та методичних матеріалів щодо забезпечення екологічної безпеки та правових відносин прикаспійських держав; розроблені заходи щодо зниження потенційного екологічного ризику від техногенного впливу антропогенного походження, що дає можливість підвищити рівень екологічної безпеки; результати дослідження впроваджено в навчальний процес під час викладання дисциплін «Техноекологія» та «Міжнародне співробітництво в галузі

екології».

8. Оцінка мови та стилю дисертації. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Матеріали дисертації викладено українською мовою, послідовно та формально-логічно структуровані з дотриманням наукового стилю написання. Матеріали ілюстровані рисунками та схемами. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (Акт перевірки роботи на плагіат системою StrikePlagiarism, Sumy State University від 11.06.2021 р.). Запозичення, виявлені в роботі, оформлені коректно і не мають ознак плагіату. Подані до захисту наукові досягнення є власними напрацюваннями автора.

9. Відповідність фаху. Дисертаційна робота за змістом завдань та методів дослідження, які вирішують конкретні наукові завдання, отриманими результатами, практичною та теоретичною значимістю відповідає спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища» галузі знань 18 «Виробництво та технології».

10. Загальний висновок. Дисертація Габбасової Сабіни «Прогнозне оцінювання техногенного навантаження на Каспійське море у результаті зміни інфраструктури морської акваторії» виконана в Сумському державному університеті, є закінченою науково-дослідною працею, що містить нове вирішення актуального питання підвищення рівня екологічної безпеки Каспійського моря та реалізації принципів організації раціонального природокористування, розробки регіональних заходів щодо зниження виникнення екологічних ризиків у Каспійському регіоні, створенні системи раннього попередження загроз екологічної безпеки. За актуальністю піднятої проблеми, обсягом, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією отриманих даних, повнотою викладення принципів положень, науково-теоретичним та практичним значенням дисертація відповідає п. 10, 11 вимог до рівня наукової кваліфікації здобувача «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора

філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища» (галузь знань – 18 «Виробництво та технології»).

Рецензенти:

Доктор технічних наук,
доцент кафедри екології
та природозахисних технологій
Сумського державного університету

Є. Ю. Черниш

Кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри екології
та природозахисних технологій
Сумського державного університету

Т. М. Кузьміна

